

Prof. ThDr. Július Filo, Dr.h.c., EBF UK, Bartókova 8, 81102 Bratislava

Oponentský posudok habilitačnej práce:

Mgr. Ondrej Prostredník, PhD: Cirkev ako charizmatické spoločenstvo podľa 1K 12

Cieľ habilitačnej práce:

Autor sa rozhodol v svojej habilitačnej práci preskúmať otázku: „súladu charizmatickej zbožnosti podľa toho ako sú jej prejavy predstavené v 1. liste Korintským 12. s učením a praxou evanjelickej cirkvi“. Konkrétnejšie autor tento cieľ v práci mieni dosiahnuť tak (popisuje to konkrétne na s. 12), že preukáže platnosť hypotézy, podľa ktorej sú charizmatické prejavy predstavené v 1K 12 konštitutívnym prvkom cirkvi v súlade s pavlovským konceptom cirkvi „koinonia“ a ich úloha spočíva v budovaní a upevňovaní spoločenstva cirkvi ako spoločenstva dávania a prijímania (koinonia) ľudí, ktorí sú v Kristovi (en Xristoo) novým stvorením. Práca obhajuje hypotézu, že relevantnosť charizmatických prejavov pre cirkev neskončila v apoštolskej dobe, ale význam charizmatických prejavov treba zohľadniť pre ekleziológiu súčasnej cirkvi. Autor presne pomenováva cieľ práce a jeho komponenty, a tak dovoľuje kritickému čitateľovi sledovať jeho postup pri dosahovaní cieľa.

Metóda a stratégia odborného postupu

Na dosiahnutie stanovených úloh robí autor tri rozhodujúce kroky: Exegeticky rozoberá text 1K 12, predstavuje analyzuje a zhodnocuje publikované postoje k otázke charizmatickej zbožnosti v prostredí ECAV a usiluje sa zmapovať a analyzovať nepublikované postoje ľudí z prostredia ECAV, ale tiež širšieho okolia, ktoré svedčia o vnímaní charizmatickej spirituality. Štúdiu označuje autor ako interdisciplinárnu, hoci je zrejme, že jej ťažisko a rozhodujúce východisko je v novo-zmluvnej teológii pre centrálnu postavu vedecko - exegetickej časti (kapitola 4) a častí, ktoré sú v priamom vzťahu k nej a využívajú jej výsledky (najmä kapitoly 5 a 6 ale tiež ďalšie).

Obsah habilitačnej práce:

Autor sa rozhodol pre svoj výskum jednoznačne preto, že chápe vysokú aktuálnosť témy pre evanjelickú teológiu a evanjelickú cirkev v svetovom i miestnom meradle. Zároveň je autor osobne motivovaný skúsenosťami s charizmatickou spiritualitou uprostred evanjelickej cirkvi. Tieto skúsenosti predstavuje na príkladoch. Ako odborník v oblasti novo-zmluvnej teológie vníma potrebu hľadať predovšetkým na základe biblických východísk riešenie nastolených otázok a preskúmanie hypotéz. Zároveň mu očividne záleží na riešení problému v medzinárodnom spoločenstve evanjelických cirkví Svetového luteránskeho zväzu a ekumenického hnutia a v domácom kontexte.

Naliehavosť a aktuálnosť témy predstavuje autor na základe odbornej a kritickej analýzy doterajšieho výskumu skúmaných otázok v druhej kapitole. Zaoberá sa otázkou charizmatickej obnovy a jej vzťahom k evanjelicko-luteránskej tradícii. Autor stavia otázky, na ktoré hľadá odpovede ako napr. „aká je odpoveď evanjelickej teológie na typické dôrazy charizmatickej obnovy“ a ďalšiu ešte závažnejšiu: „či možno typické dôrazy charizmatickej obnovy zosúladiť s teologickými princípmi, na ktorých stojí evanjelická cirkev vychádzajúca z luteránskej teológie, alebo je nutné ich zásadne odmietnuť“?

Zaujímavým poznatkom tejto state je naznačená historická súvislosť medzi reformačnou zásadou „všeobecného kňazstva všetkých veriacich“ a záujmom reformácie

o uplatnenie neordinovaných v živote cirkvi a duchovnými prejavmi, ktoré sa javia ako blízke k charizmatickým prejavom v období reformácie (s 16 n). (K tomu otázka č. 1).

Autor predstavuje a analyzuje súvislosť stanovenej témy s učením o ospravedlnení a s Lutherovým učením o povolání, ktoré nadväzuje na učenie o ospravedlnení ako učenie o kresťanských charizmách v (svetskom) povolání.

Autor predstavuje východiská a výsledky medzinárodného dialógu SLZ s pentekostálcami na základe medzinárodne zverejnenej správy komisie. Nakoniec hodnotí situáciu v súčasnej novo-zmluvnej teológii a dostáva sa ku konštatovaniu, ktoré poukazuje na vysokú aktuálnosť svojho odborného zámeru v tejto práci, keď hovorí: „ani v zahraničnej ani v domácej literatúre však nenachádzame exegetickú prácu, ktorá by sa zameriavala na preukázanie toho, že cirkev možno chápať ako charizmatické spoločenstvo v súlade s pavlovským konceptom cirkvi koinonia...“ (s 24). Tento zámer, ktorý autor sleduje je aj na základe prehľadu výskumu sledovanej otázky, podľa nášho názoru, týmto potrebný.

Autor predstavuje v tretej kapitoly tri hlavné prejavy charizmatickej spirituality (krst Duchom Svätým, hovorenie jazykmi a chvály a vzývanie.) Autor konštatuje že ich krátke zhodnotenie z hľadiska evanjelickej teológie ukázalo, že nejde o neprekonateľné, priepastné rozdiely. Autor predstavuje (s 33) presvedčenie, že na ne možno teologicky nadviazať a hľadať v praxi spôsoby ako ich udržať v intenciách biblickej a reformačnej teológie. (K tomu otázka č. 2)

Štvrtá kapitola je aj podľa názvu práce pre cieľ práce rozhodujúca. Autor v nej vytvára svoj odborný príspevok k evanjelickej teológii v oblasti novo-zmluvnej vedy. Analýzu jednotlivých centrálnych terminologických prvkov (4.1) robí kriticky odborne a dôsledne. Predstavuje kritérium pravosti, ktoré je vidieť vo vyznaní „Ježiš Kristus – Ježiš je Pán“. Vysvetľuje funkciu duchovných prejavov cirkvi, predstavuje podobenstvo o tele ako ekleziologický model a nakoniec sa dostáva k stati, v ktorej cirkev označuje ako charizmatické spoločenstvo. V jednotlivých statiach rieši podrobne relevantné odborné otázky. Pri jednotlivých stanoviskách sa často vyjadruje tak, že predstavuje šírku možných výkladov a prikláňa sa odborne k riešeniu, ktoré navrhuje. Tým naznačuje znalosť problematiky a odbornú citlivosť. Poukazuje na hierarchiu charizmat. Pre dosiahnutie cieľa práce vytvára autor argumentačnú stavbu na konci ktorej stojí stať o „Cirkvi ako charizmatickom spoločenstve“.

Tu sa autor pokúša dokázať že Bultmanovské rozlišovanie dvoch odlišných spôsobov pôsobenia Ducha v cirkvi (Duch je dispozíciou, ktorú dostáva kresťan pri krste a potom sú tu aktuálne prejavy Ducha, ktoré z času na čas kresťania dostávajú a pri tom prirodzené vlastnosti obdarovaného človeka ustupujú do úzadia, aby vytvorili priestor pre vykonanie výnimočných skutkov - s. 68) nie je, ako hovorí autor, celkom v súlade s textom NZ a Pavel pôsobenie Ducha v cirkvi nerozdeľuje na tieto dva oddelené spôsoby. Autor argumentuje proti Bultmanovmu názoru na základe predchádzajúceho rozboru tým, že kresťan je nositeľom širokého spektra duchovných prejavov a darov, a teda každý kresťan je pneumatik. Pre Pavla je rozhodujúce, aby sa všetky dary Ducha prejavovali v spoločenstve cirkvi. Podľa Pavla je takéto pôsobenie Ducha založené na vzájomnom dávaní a prijímaní Duchom obdarovaných. Autor takto vysvetľuje pavlovské chápanie cirkvi ako koinonia. Toto chápanie má podľa autora významný dopad na hodnotenie charizmatických prejavov v súčasnej cirkvi. Táto argumentácia potom prináša ďalší dôraz. V Pavlovej ekleziológii hrá dôležitú úlohu skúsenosť. Dary Ducha sú používané v spoločenstve (s. 72). Uplatňovanie duchovných darov vedie k spolupráci a posilneniu vzájomnosti. Autor v záverečnom zhrnutí konštatuje, že charizmatické obdarovanie všetkých veriacich má viesť k aktívnej účasti všetkých na živote cirkvi. Táto argumentácia autora, podľa nášho názoru, predstavuje centrálny prvok práce.

Vychádzajúc z týchto zistení predstavuje autor svoj kritický pohľad pentekostálnu ekleziológiu. Pohľad je kritický, ale zároveň diferencovaný so snahou o uznanie kvalít vo

svetle Písma: kristocentricity postojov; vidí ústup od prehnaneho dôrazu na Krst Duchom Svätým, ktorý stál v popredí ranej pentekostálnej ekleziológie. Autor na základe zozbieraných argumentov dokazuje, že cessacionizmus, ktorý určoval a v mnohých prípadoch stále určuje postoje evanjelickej a predovšetkým evanjelikálnej teológie nie je relevantný. Argumentácia, ktorú autor predstavuje predovšetkým ako exegeticky podloženú, vedie k záveru, že tvrdenie o ukončení manifestácií Ducha Svätého v apoštolskej dobe sú ťažko obhájitelné. Týmto autor dosahuje jeden z cieľov práce.

Autor analyzuje publikované stanoviská v periodikách ECAV a konštatuje, že majú polemický charakter a budia dojem, že negatívne dopady charismatickej spirituality sú realitou v prostredí ECAV. Autor konštatuje, že publikované postoje sú všeobecné, nie sú dostatočne diferencované. Úplne absenteje systematické posúdenie výskytu charismatických foriem spirituality v prostredí ECAV.

Tento deficit sa autor, podľa nášho názoru, snaží do určitej miery nahradiť vyhodnotením poznatkov, ktoré autor získal na základe dotazníkového prieskumu. Uskutočnil ho medzi 17. augustom a 19. septembrom 2012 pri 163 respondentov, ktorí sa dobrovoľne prihlásili do prieskumu. Podrobné zistenia, ktoré naznačujú prístup k jednotlivým súvislostiam, hodnotíme ako prínosné. Autorovi sa na základe tohto prieskumu podarilo preukázať, že „charismatické prejavy zbožnosti sú realitou aj v cirkevných zboroch ECAV. Tieto prejavy zbožnosti na pozadí verejných postojov cirkvi vedú k rôznym rozhodnutiam členov cirkvi.

Autor dospel exegetickým dokazovaním, analýzou nastolených problémov, dokazovaním hypotéz a svojím výskumným úsilím v tejto habilitačnej práci k trom návrhom. Podľa jeho názoru je potrebné: Vytvoriť platformu cirkevných zborov, otvorených pre obnovu. Začať štrukturovaný dialóg s predstaviteľmi charismatických zoskupení zo strany evanjelickej cirkvi na Slovensku a spolupracovať v týchto otázkach so zahraničím.

Autor je presvedčený, že cirkev, ktorá sa chápe ako spoločenstvo jednoty v rôznosti nemôže zaujímať len defenzívny postoj v stretnutí s charismatickými prejavmi. Jej úlohou je vytvoriť priestor aj pre takéto prejavy a pastierskou múdrosťou chrániť jednotu cirkvi. To sa môže podariť za pomoci troch vyššie uvedených návrhov.

Formálne hodnotenie:

Práca má rozsah 140 strán. Autor vysvetľuje svoje koncepty logicky a zrozumiteľne. Argumentuje presvedčivo, odborne dôsledne a citlivo. Svoje uzávery v týchto citlivých otázkach vyjadruje uvážlivo. Na deviatich stranách uvádza zoznam použitej literatúry, spolu uvádza 162 titulov. Počet citácií pod čiarou: 347. Citácie sú robené v zmysle požadovaných pravidiel.

Autor predkladá ako habilitačnú prácu nepublikovanú monografiu, ktorá je odborne zasadená do rámca medzinárodnej a domácej odbornej diskusie v sledovanej otázke. Pri jednotlivých častiach práce vysvetľuje ich zasadenie do výskumnej stratégie práce a v závere rozhodujúcich statí prináša zhrnutia, ktoré dovoľujú rozpoznať vnímanie odborného prínosu zo strany autora, čo oceňujeme.

Záverečné hodnotenie

Autor sa rozhodol predstaviť tému, ktorá patrí ku naliehavým teologickým úlohám súčasnosti. Riešenie odvíja od biblickej teológie. Spôsob, akým sa témou zaoberal preukázal schopnosť samostatnej tvorivej vedeckej práce. Predstavil kriticky otvorené otázky. Autor dokázal formulovať odborné zistenia svojho vedeckého štúdia samostatným spôsobom.

Pokúsil sa tiež formulovať odborné návrhy na riešenie problematiky, a tak otvoril možnosť pokračovať v skúmanej tematike.

Na základe biblického posolstva, predovšetkým 1K 12 zdôvodnil cirkev ako charizmatické spoločenstvo, ktoré žije mocou a daromi Svätého Ducha. Teologickou argumentáciou z biblických východísk sa pokúsil o odstránenie strachu z dialógu s predstaviteľmi charizmatickej spirituality v domácom a medzinárodnom kontexte. Podľa môjho názoru autor do značnej miery dosiahol ciele svojej práce. Habilitačnú prácu hodnotím pozitívne a odporúčam komisii aby ju po obhajobe prijala.

Otázky pre obhajobu:

1. Môže autor predstaviť svoj názor na súvis medzi reformačným záujmom o uplatnenie všeobecného kňazstva všetkých veriacich a hnutím duchovnej obnovy v cirkvi počas reformácie, ktoré prinieslo prejavy blízke charizmatickej spiritualite?
2. Môže autor vysvetliť, (uviesť príklady) ako možno teologicky nadviazať na tri hlavné prejavy charizmatickej spirituality z pohľadu evanjelickej teológie a hľadať v praxi (liturgickej?) spôsoby ako ich udržať v intenciách biblickej a reformačnej teológie (s. 33)?
3. V čom vidí autor prínos habilitačnej práce k vednému odboru „Evanjelická teológia“ a konkrétnejšie pre oblasť novo-zmluvnej teológie?

V Bratislave 21. apríla 2015

Prof. ThDr. Július Filo, Dr.h.c.